

Asia: VN/9873/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi lahjontaa koskevaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttamisen hyväksymisestä ja laiksi rikoslain muuttamisesta.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Syyttäjälaitos kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä.

Esitysluonnoksessa on pääosin hyvin kirjoitettu ja perusteltu sellainen säännös, jonka Suomi on velvollinen säätämään Euroopan neuvoston lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen (SopS 108/2002) 12 artiklan perusteella.

Esityksessä todetaan, että tarkoitus on saada aikaan paitsi kansainväliset sopimusveloitteet täyttävä säännös niin myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja kriminalisointisäännökset huomioiva säännös.

Esityksen sivulla 6 todetaan, että kriminalisointiin ei myöskään saa liittyä ylitsepääsemättömiä näyttöongelmia.

Tähän liittyen huomio kiinnittyy esityksen sivuille 34-36, jossa käsitellään säännöksen 16 luvun 14 c § 1 ja 2 momentin ilmaisua ..."joka ilmoittaa, että hänellä on ...vaikutusvaltaa". Syyttäjän tulisi kyetä näyttämään, että vaikutusvallan käyttäjä on nimenomaisesti ilmoittanut vaikutusvallastaan ja toimintamahdollisuuksistaan edunantajalle. Kyseinen sääntelyn muoto rajaisi pois ne tilanteet, joissa kyseistä asiaa ei ehkä ole ääneen sanottu tai kirjoitettu, mutta joissa henkilö epäsuoremmin antaa ymmärtää tällaista vaikutusvaltaa olevan sekä tilanteet, joissa vaikuttamisvallan olemassaolo on objektiivisesti havaittavissa tai pääteltävissä olemassa olevista ja näytetyistä olosuhteista. Riittävää tulisi olla, että kyetään näyttämään edunantajan tietoisuus tai että hänen on täytynyt olla tietoinen vaikutusvallan käyttäjän vaikutusmahdollisuudesta päätöksentekijään.

Näytöllisiä haasteita saattaa syntyä myös siitä, että aiotussa 16 luvun 14 c 1 ja 2 momentissa puhutaan edusta, joka luvataan, tarjotaan tai annetaan palkkioksi välihenkilölle tai toiselle. Lain soveltamisen kannalta näyttö- ja tulkintaongelmia voi aiheuttaa se, miten sovelletaan muotoilua ”palkkioksi”. Onko edun palkkioksi antaminen pääteltävissä objektiivisesti arvioiden näytetyistä olosuhteista tai onko ylipäätään tarpeen määrittää, että etu on annettu palkkioksi. Voisiko säännöksen muotoilla niin, että puhuttaisiin edun antamisesta sen saajan ”vaikutusvallan vuoksi” eikä ”palkkioksi”.

Melkoisen pitkälle yksilöinti- ja näyttövaatimus viedään myös esityksen perusteluissa säännöksen 1 ja 2 momentin osalta sivulla 36, jossa kirjoitetaan siitä, että ”vaikuttamistehtävän sisällön tulisi olla riittävän yksilöity siten, että kysymys olisi vaikuttamisesta päätöksentekoon tai päätöksenteon valmisteluun...” Esimerkkinä lausutaan sivulla 36, että ”kyse voisi olla menettelyä koskevasta päätöksestä eli päätöksestä, jolla määritettäisiin, millaista menettelyä noudattaen tai millaisella kokoonpanolla tietty asiasisältöinen kysymys ratkaistiin.” Kaikki tämän suuntainen esityksen perustelujen teksti suuntaa lainkäyttäjän ajatuksen konkreettisen näytön vaatimukseen siitä, miten päätöksentekoon tai valmisteluun aiotaan vaikuttaa, vaikka kysymys on säännöksessä ainoastaan siitä, että henkilö ilmoittaa voivansa käyttää vaikutusvaltaansa epäasiallisesti.

Esityksen sivulla 38 toisessa kappaleessa todetaan, että ”pätöksenteon valmisteluun vaikuttamisen tulisi kuitenkin olla sillä tavalla olennaista, että sen voitaisiin nähdä olevan merkityksellistä päätöksenteon kannalta”. Kirjoitettu ei sovi yhteen sen kanssa, että säännöksen on tarkoitus kattaa myös tilanteet, joissa väitettyä vaikutusvaltaa ei tosiasiallisesti ole. Kyseisessä kohdassa kirjoitettu on myös ristiriidassa sivulla 35 toiseksi viimeisessä kappaleessa kirjoitetun kanssa. Sen mukaan ”toisekseen olisi riittävää, että välihenkilö ilmoittaisi vaikutusvaltaa olevan, jolloin sillä, olisiko kyseessä todellinen vai ainoastaan välihenkilön väittämä vaikutusvalta, ei olisi tunnusmerkin täyttämisen kannalta merkitystä”. Säännöksen aktiivisen ja passiivisen tekemuodon soveltamiselle olisi eduksi, mikäli esityksen perustelut olisivat sopusoinnussa ja sovellettavissa yhtenevästi.

Yleissopimuksen 12 artiklassa ei ole abstraktin vaaran tunnusmerkkiä. Nyt esitettyyn säännöksen 1 ja 2 momenttiin kirjoitettu abstraktin vaaran määritelmä ”teko on omiaan horjuttamaan luottamusta päätöksenteon riippumattomuuteen”, voi aiheuttaa CRECON taholta kritiikkiä maaraporttien yhteydessä. Lisäksi lainkäyttäjän näkökulmasta tämä voi myös rajata ja kaventaa säännöksen soveltuvuutta ja vaarana on, että jotkin edut ja palkkiot sekä vaikuttamisen tilanteet katsotaan sellaisiksi, ettei teon tunnusmerkistö täyty. Sen vuoksi olisi harkittava maininnan poistamista kokonaan ehdotetun säännöksen 1 ja 2 momentista.

Toissijaisuuslausekkeen säätäminen säännöksen 4 momenttiin on perusteltua.

Rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentissa on säädetty siitä, missä tilanteissa kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei edellytetä ja tekoon sovelletaan Suomen lakia, vaikka teosta ei olisi säädetty rangaistusta tekopaikan laissa. Säännöksen kohdassa 4 on mainittu muun muassa rikoslain 16 luvun 14 §, 14 §a ja 14 b §. Ehdotettu rikoslain 16 luvun 14 c § säännös on perusteltua lisätä listaan.

Jukka Rappe

apulaisvaltakunnansyyttäjä

Tuire Tamminiemi

valtiosyyttäjä

Rappe Jukka
Syyttäjälaitos

Tamminiemi Tuire
Syyttäjälaitos